

Phần thứ nhất

Đồng một tí gì: Cậu bé làm sai phép tính, thẳng nhỏ làm hỏng công việc, con đò thổi sóng niêu cơm, là người ta quát: “Ngu như cây!”

“Ngu như cây” tôi hiểu lắm, đó là người ta chủ tâm ám chỉ nòi giống chúng tôi khi người ta muốn nói: “Ngu như chó!”

Vì thế mà bắt buộc tôi phải đem tâm sự ra bày tỏ. Rồi đây sau khi hiểu rõ những nỗi vui sướng cùng những điều đau khổ của chúng tôi, người hãy đem tất cả những lí tính mà suy xét một cách sáng suốt và công bằng để xem chúng tôi có thực là ngu không?

Tôi không thể biết tôi sinh ra đời vào ngày nào. Nhưng khi tôi đã trợn lông sáng mắt thì tôi thấy rõ ràng tôi ra đời không phải chỉ một mình, nhưng mà một lứa năm bảy đứa, nào vàng, nào vện, nào mực, chen chúc nhau trên cái ổ rơm trong chuồng trâu tối tăm và bẩn thỉu. Hết ngày ấy sang ngày khác, chúng tôi chỉ chen chúc, nô đùa hoặc giỡn cợt nội quanh cái ổ.

Mẹ chúng tôi không chịu ở luôn luôn với chúng tôi, nhưng mỗi lúc trở về nằm đên ra là chúng tôi tranh giành nhau vú, đứa nọ đè lên đứa kia, mồm thúc, chân đạp. Nhưng rồi, rút cục, vú của anh nào lại vẫn hoàn của anh ấy. Khi chúng tôi vừa no nê thì mẹ chúng tôi đã vội vàng đứng dậy và đi thẳng, để mặc chúng tôi. Thực ra, nào có phải mẹ chúng tôi ghét bỏ chúng tôi đâu! Không, mẹ chúng tôi rất yêu thương và quý báu chúng tôi! Chẳng thế mà, mỗi khi chúng tôi mãi miết với cái vú thì mẹ chúng tôi cúi xuống liếm lông, nhấn rận cho từng đứa một. Mẹ chúng tôi quý mến chúng tôi quá đến nỗi đâm ghen tuông, dữ tợn, không cho ai lại gần, có khi cắn cả người nhà.

Người ta đã ví: “Ghen như chó đê!” cũng chẳng sai chút nào. Vì thế mà những người lạ không dám bén mảng đến gần. Chuồng trâu trở nên một giang sơn riêng biệt của chúng tôi. Trừ cậu bé con bà chủ là ghê gớm thật! Trước mặt mẹ chúng tôi, một người mẹ ghen tuông, dữ tợn như thế, mà cậu cứ thân nhiên giày vò chúng tôi: cậu xách tai, lôi chân, kéo đuôi, làm đủ tình đủ tội. Mẹ chúng tôi chỉ nhìn cậu và thở dài não ruột.

May sao, cậu vì bận học, bận chạy nhảy với chúng bạn nên cũng ít có thì giờ rảnh mà hành hạ chúng tôi.

Thế rồi, một ngày một khôn lớn, đồ da thắm thịt và không bao lâu chúng tôi đã trở thành lũ chó con xinh xẻo, chạy lăng xăng khắp nơi. Chúng tôi đương sung sướng với cái đời vô tư lự thì, chao ôi! Có ngờ đâu, một hôm, buổi sáng sớm, nhằm vào ngày phiên chợ, bà chủ nhìn vào cái ổ của chúng tôi, gọi vú già và bảo:

- Này vú ơi! Để cái lũ chó bọ chỉ tổ bẩn nhà. Hay là vú đem mà bán quách đi. Được đồng nào thì được!

Mụ vú nghe theo, xách tai từng đứa bỏ vào một chiếc thúng. Chúng tôi kêu la âm ĩ, mẹ tôi đứng thừ ra, hết nhìn chủ lại nhìn chòng chọc vào chúng tôi, cặp mắt ươn ướt như có vẻ van lơn.

Bà chủ vẫn thân nhiên như thường, còn vú già thì hôn hờ cắp thúng vào vách, vôi vàng bước ra cổng. Mụ cẩn thận, đập thêm chiếc vỉ lên trên chúng tôi...

Tôi kiểng hai chân trước lên vành thúng, cố thúc mép vỉ ra để nhìn. Mẹ tôi lững thững theo sau rồi đứng ở cổng, cặp mắt đầy thất vọng, dăm dăm nhìn chiếc thúng.

Chao ôi! Tôi vừa thương hại mẹ vừa chua xót cho số phận của chúng tôi. Bỗng dưng thành tan cửa nát nhà, mẹ một nơi, đàn con một nẻo. Không biết rồi đây sẽ ra sao? Mẹ tôi uất ức bật lên những tiếng kêu thảm thiết. Bọn tôi ý chừng cũng cảm thấy thế, nên cũng âm ỉ kêu theo. Mụ vú không chút cảm động nói gắt: “Làm gì ăng ẳng âm lên thế! À, cái con này định chuồn phỏng?” Nói rồi, mụ dí thêm chiếc vỉ xuống, làm chúng tôi ghen thờ.

Tối chợ, mụ ngồi vào chỗ bán súc vật, sẽ mở vỉ ra coi. Thừa dịp, tôi định nhảy tọt xuống chạy về. Mụ liền cốc cho mấy cái vào giữa đỉnh đầu làm tôi váng cả óc. Thế là cả lũ sợ sệt, ngồi im trong lòng thúng. Kẻ đi người lại, người nhắc lên, kẻ đặt xuống, so kè bột một thêm hai.

Tan chợ về, chỉ còn trơ lại tôi với em mực tí hon.

Trời ơi! Quên sao được cái ngày vĩnh biệt ấy. Chúng tôi kêu những tiếng bi ai thảm thiết mà loài người lầm tưởng là chúng tôi cần. Phải, với loài người thì là những tiếng ăng ẳng đình tai nhức óc. Họ có thấu đâu đến nỗi đau khổ của lũ chúng tôi...

Mụ vừa đặt cái thúng xuống thêm, nhắc cái vỉ lên thì bà chủ đã hỏi dồn: “Sao vú còn để lại hai con quỷ này làm gì? Bao nhiêu thì bao nhiêu cũng cứ bán tống bán tháo đi cho xong cái được không?”

Mụ vú vội chống chế: “Thưa bà, một con họ chê đen. Còn con này - mụ dí ngón tay vào mồm tôi - họ chê đốm đuôi, hay ăn vụng, nên chẳng ai buồn mặc cả.”

Bà chủ sẽ thờ dài: “Thôi được, để rồi có ai xin cho bột đi một con. Còn một con thì nuôi lớn để bán hàng thịt.” Bỗng bà tươi hẳn nét mặt và tiếp thêm: “À mà chị Tý sắp ở cũ. Rồi cũng phải cần đến chúng nó. Thôi được, vú củ thả ra.”

Hai chúng tôi chạy mãi xuống chuồng trâu. Mẹ chúng tôi nằm uể oải trên ổ, đầu đặt nặng nề lên hai chân trước, cặp mắt lờ đờ, buồn thiu.

Trời ơi! Tả sao xiết những phút mừng tủi này! Chúng tôi quẩn quýt, nhẩy nhót như diên cuồng. Mẹ chúng tôi ghen lời, liếm hết đũa nọ đến đũa kia, hết đũa kia đến đũa nọ.

Ngửi thấy mùi sữa, chúng tôi ngoạm lấy vú. Suốt từ sáng đến giờ, không một giọt sữa vào bụng thì làm gì chúng tôi không háu đói. Yên lặng, mẹ chúng tôi đặt mình nằm xuống ổ. Sữa nhiều quá, nhiều quá, hàng vú căng lên. Chúng tôi chẳng cần phải thúc mồm, đập chân mà anh nào anh nấy no phệnh cả bụng. Chả bù những ngày chúng tôi còn hàng đàn hàng lũ, nào day, nào kéo, hành hạ mẹ đủ trò mà sữa vẫn chẳng ra. Nghĩ đến đây tôi lại thương hại cho những anh em xấu số. Hôm nay mẹ chúng tôi mê mải chăm sóc chúng tôi quá, quên cả bữa ăn hằng ngày. Vú già phải gọi năm bảy lượt mới chịu rời khỏi ổ. Khác hẳn mọi ngày, chỉ một lát, mẹ chúng tôi đã trở xuống nằm với chúng tôi. Hình như mẹ chúng tôi vẫn còn nơm nớp sợ người ta lại cướp mất con.

Dù là loài chó, chúng tôi cũng chẳng thoát khỏi cái tuổi thơ ngây dại dột, vì thế mà no nê rồi chúng tôi lại đùa giỡn, quên bẵng hẳn cái tai nạn vừa xảy ra ban nãy.

Cậu bé, cậu bé ranh mãnh và quai ác, càng quai ác thêm. Thấy chúng tôi luôn luôn quẩn quýt lấy mẹ, cậu nghịch, xách mỗi đứa đặt vào một góc bếp. Nhưng cậu vừa buông tay thì chúng tôi đã chạy như bay vào chỗ mẹ. Nào đã thôi đâu, cậu chạy theo, xách tai chúng tôi, lần này cậu đem đi thật xa, đặt chúng tôi xuống thêm nhà trên. Chúng tôi lân la đến mép thêm. Thêm thì thêm cao, sân thì sân gạch. Chúng tôi kêu la rên rĩ, hết thò chân trước lại duỗi chân sau. Cậu bé thích chí vỗ tay reo và cười sằng sặc. Thôi, đến lúc đành phải liều vậ chữ cử thế này mãi thì chịu làm sao được. Liều này! Tôi nhắm mắt, co bốn giò, và lăn phứa. Bịch! Ồ, sung sướng quá! Không đau, chẳng đau tí nào cả, anh em ạ. Tôi nhồm dậy, chạy vụt qua sân, xuống thẳng dưới ổ. Người thường nói: “Giống chó rất thính mũi.” Người ta nói đúng đấy. Mũi chúng tôi rất thính, dù xa đến đâu, chúng tôi cũng đánh hơi và lăn đến bằng được. Chốc lát đã thấy cu cậu tí hon. Thì ra cu cậu thấy tôi liều cũng bắt chước liều nốt. Mẹ chúng tôi đương buồn thiu buồn thiu, vùng đứng dậy mừng cuống quýt, liếm la liếm liệt khắp mình chúng tôi. May sao, cậu bé bận đi học, nên mẹ con tôi lại được gần gũi để âu yếm, ôm ấp lấy nhau. Tuy vậy, lắm lúc chợt nhớ đến vẫn nơm nớp sợ...

Một hôm, vào buổi sáng, chúng tôi nằm sóng soài ra đường bú thỏa thích, cậu chạy đến, lôi chúng tôi đi biệt. Mẹ chúng tôi chỉ thờ ngẩn thờ dài. Biết làm thế nào? Không nhẽ mẹ chúng tôi lại cắn chủ để bênh vực lũ con. Mà cắn thì rồi lại hại cả nhà cả ổ.

Cậu lại đặt chúng tôi xuống thêm chẳng? Đừng có hòng. Cậu thừa hiểu chúng tôi sẽ lăn xuống sân như bõn. Cái con người tinh quái ấy khi nào lại chịu để chúng tôi thoát nạn một cách quá dễ dàng. Tôi còn đương loay hoay với ý nghĩ, thì cậu đã trèo lên chiếc chạn đựng bát đĩa và các thức ăn. Một tay cậu bám vào thành chạn, một tay xách tai và đặt chúng tôi lên tận nóc. Rồi cậu tụt xuống, xoa tay, nhe răng, híp mắt nhìn chúng tôi một cách khoái trá. Chắc hẳn cậu tự nghĩ: “Lần này thì chúng mày có đi đặng trời!”

Tôi đoán đúng lắm. Cậu nghĩ thế thật, vì cậu cười nói: “Xuống đi! Ông thách đấy! Lần này ông cho thì vỡ sọ!”

Tôi vừa lăn la đến mép chạn. Trời ơi! Cao quá chừng! Chỉ thoáng nhìn xuống cũng đủ chóng mày chóng mặt. Cố nhiên là chúng tôi lại bắt đầu la hét, rên rĩ trước cặp mắt ranh mãnh của cậu. Biết rằng vô ích mà chúng tôi vẫn cứ ló đầu ra, thụt đầu vào, thò chân xuống,

lại rút chân lên. Cậu khoái chí cười ngật nghẻo... Thế rồi sợ trễ giờ, cậu vội cặp sách đi trường, để mặc chúng tôi xoay trở. Kêu chán mỗi mồm, chúng tôi nằm thờ để rồi lại kêu, cử thế không biết bao nhiêu lần.

Vú già làm cơm trong bếp nghe mãi sốt ruột chạy lại, thấy chúng tôi đương loay hoay, mụ quát: “Gớm thật! Hai con chó bọ này gớm thật! Mới bằng cái nhãi ranh mà biết leo trèo để ăn vụng.” Mụ cầm tai tôi, xách bống lên: “Ủ, thảo nào mà họ chê đốm đuôi, hay ăn vụng. Ăn vụng này! Ăn vụng này...” Cứ mỗi câu, mụ lại phát mạnh vào hai mông tôi. Khốn nạn, tôi chỉ còn biết giãy giụa và kêu ăng ẳng. Phát chán tay rồi, mụ quẳng ra xa như người ta quẳng một vật vô ích. Thật là trời giáng! Tôi đau lịm đi rồi khấp khểnh lại chỗ mẹ, trong khi mụ nắm tai anh tôi và quát: “Lại con này nữa, cũng bắt chước con đốm đuôi phông?” Mụ phát cho mấy cái rồi lại quẳng như quẳng tôi vậy. Chúng tôi nằm ép vào nhau rên rĩ. Mẹ chúng tôi nằm sát lại gần, ôm lấy chúng tôi, liếm đi liếm lại những sợi lông dựng lên vì sợ hãi để an ủi và làm dịu bớt nỗi đau đớn của hai đứa khốn nạn của chúng tôi.

* * *

Đã đến ngày chúng tôi không còn thiết tha với cái vú, nên cũng ít quẩn quýt lấy mẹ, nhất là cái ổ, cái ổ mà trước kia không lúc nào chúng tôi chịu rời xa. Bây giờ chúng tôi có trở lại cũng không còn thấy cái tổ êm ấm ấy nữa. Mụ vú đã đem nó vứt xuống chuồng lợn để làm phân bón rồi.